

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 2(25)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

Редакційна колегія

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Саєвич І. Г., канд. філол. наук — відповідальний редактор

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Піла В. І., д-р екон. наук, проф., Радзівський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф.

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М., д-р іст. наук, Піляєв І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 1 від 27 січня 2010 р.)

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., канд. юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Подоляка А. М., д-р юрид. наук, Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

Наукові праці МАУП / Редкол.: В. Б. Захожай (голов. ред.) та ін. — К. : МАУП, 2001. — Вип. 1. —

К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — Вип. 2(25). — 270 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з економічних і психологічних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/6 від 14 червня 2007 р.).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	5	Кім Л. С. Концептуальні підходи до стратегічного управління персоналом	72
Малащук Д. В. Дослідження і функціонування нейромереж на валютному ринку	5	Цуцунескі Александар Структурні зміни на міжнародному ринку туристичних послуг	76
Хачатрян О. Проблеми регулювання національних фінансових систем в умовах глобалізації	9	Нгуен Куинь Май Секьюритизація в “Большой Восточной Азии” и дипломатические стратегии Вьетнама	84
Атакишиев М. Д., Салимов С. М. Роль енергетики в стратегії устойчивого развития Азербайджанской Республики	15	Кєсковскі З. В. Комунікативний менеджмент та його роль в інформаційному забезпеченні системи державного управління Болгарії	90
Юсеф Н. Н. Перспективи розвитку міжнародних економічних відносин України та Сирії	24	Жанкевіч Л. В. Розвиток господарського контролю: історичний аспект	96
Задорожний В. П. Державне управління інвестиційним процесом як об’єкт дослідження в науковій літературі	28	Захожай О. А. Еволюція наукових підходів до аналізу місця і ролі держави в ринковій економіці	101
Ейсмонт В. С. Сучасна парадигма державного регулювання економіки та її сфер	34	Газанфаров Єльчін Муслім огли Методичні підходи до формування системи фінансової безпеки банку	107
Куслій В. О. Інвестиційний потенціал України в контексті інноваційного розвитку	44	ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	116
Ручка Н. В. Екологічна економіка і промислова екологія – теоретичні засади стійкого екологічно безпечного розвитку суспільства	47	Медвідь Ф. М. Інформаційна безпека України: генеза і становлення	116
Мельник П. П. Еколого-економічні проблеми в галузі рослинництва	53	Мусали Ерол Салех-оглу Проблеми і тенденції розвитку модернізаційних процесів в Україні	123
Головач Н. В. Сучасні аспекти визначення професійної спрямованості студентів напряму “Менеджмент”	57	Луценко М. О. Взаємозв’язок демократії та громадянського суспільства в Україні	130
Рижиков В. С. Значення економічної культури юриста в стабілізації макроекономіки	62	Серпінський А. О. Україна в системі монополярного і мультиполярного світу	134
Рожкова Е. М. Методологічні основи організації обліку на підприємствах промисловості	67	Приймак Ю. В. “Використання” демократичного досвіду людства в процесі здійснення демократичних реформ в Україні	139

Безсмертний А. В.

Взаємозв'язок політичної, світоглядної,
моральної та правової культури 147

Доброва О. В.

Ознаки сучасного політичного процесу
в Україні 154

Стельникович А. С.

Конституція України та практична ідея
становлення соціально-правової держави 157

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ 162**Шконда В. В., Кальянов А. В.**

Компетентнісно орієнтований підхід
до підготовки майбутніх фахівців 162

Сидорук О. О.

Методи психологічного впливу на особистість
у правоохоронній діяльності 167

Леоненко Н. О.

Суб'єктивні уявлення студентів про професійну
підготовку та психологічні умови і чинники
сформованості професійно значущих якостей
у майбутніх медичних психологів 173

Николин І. М.

Чинники формування ідентичності в процесі
професійного становлення особистості 180

ЮРИДИЧНІ НАУКИ 185**Юлдашев О. Х., Курко М. Н.**

Методологічні засади вдосконалення
адміністративно-правового забезпечення
державного управління (на прикладі сфери
інноваційного розвитку) 185

Пантюхін В. О.

Концептуальний підхід до розвитку
кадрового потенціалу в сучасній Україні 191

Дорошев А. О.

Проблемні аспекти забезпечення
інформаційної безпеки держави 194

Ткаліч А. О.

Роль омбудсмена в системі захисту прав
людини і громадянина 199

Мигалевич В. В.

Розуміння корупції як передумова
її подолання 204

Дукоскі С. М.

Міжнародно-правові зобов'язання
Республіки Болгарія у сфері захисту
права на свободу совісті та віросповідання 209

Котеньова О. В.

Порядок розрахунку штрафних санкцій
за порушення правил здійснення
господарювання 214

Куртакова А. О.

Соціальне партнерство: об'єктивні
передумови виникнення соціального
партнерства, теоретичні аспекти
соціального партнерства 219

Ібрагімов Абіл Самаддін огли

Правові засади Європейського Союзу
в соціальній сфері 225

Вихристюк О. С.

Нормативно-правове забезпечення
регулювання економічної безпеки
підприємств 231

Корона С. О.

Правові та організаційні засади системи
державного управління у забезпеченні економічної
безпеки і запобіганні економічній злочинності 237

Мурашкіна Т. А.

Парламентські аналітичні служби
в інформаційному забезпеченні
законотворчого процесу 244

Коломієць О. А.

Правова культура в житті українського
суспільства на сучасному етапі 250

Гавриленко Ю. М.

Становлення українського трудового права:
історичний аспект 254

Абдуллаєв Самир Айдьн оглы

Современный международно-правовой статус
Каспийского моря 259

Відомості про авторів 266

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДЕМОКРАТІЇ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2010, вип. 2(25), с. 130–133

Визначається взаємозв'язок демократії та громадянського суспільства в Україні. Рівновага між громадянським суспільством і державою є важливим фактором стабільного демократичного розвитку, а порушення її призводить до гіпертрофії владних структур, відчуженості і політичне безсилля народу. Загалом, структурні (інституційні) зміни ще не перейшли на культурний рівень і не сформували особистість, здатну захищати власні і суспільні інтереси та бути опорою демократії. Потрібні зусилля як широкого загалу, так і національної еліти, спрямовані на зміцнення інститутів і формування культури громадянського суспільства.

Свобода — це не плід, який дозріває під усіма небесами, тому вона доступна і не всім народам. Чим більше замислюєшся над цим принципом, який встановив французький правник, письменник, політичний мислитель Шарль-Луї де Монтеск'є, тим більше впевнюєшся в його істині, чим більше його заперечують, тим більше прикладів, які підтверджують цей принцип за допомогою доказів. Однією з характерних ознак сучасного історичного розвитку України є політизація всіх сторін життя нашого суспільства. Тому важливим постає питання про формування громадянського суспільства, про політичний плюралізм та політичну культуру особистості і суспільства як факторів, здатних визначати вектори державотворення в країні, особливо транзитного періоду розвитку.

Концепція громадянського суспільства сформувалася на зорі нового часу як усвідомлення переходу суспільства до демократичного алгоритму розвитку, до встановлення між членами суспільства тісних соціальних зв'язків, які забезпечують його силу і стійкість. Ідеї, які стали підґрунтям сучасних уявлень про громадянське суспільство, знаходимо в працях Т. Гоббса, Дж. Локка, Ж.-Ж. Руссо, Ш.-Л. Монтеск'є, А. де Токвіля, І. Канта, Г. В. Ф. Гегеля та ін. Значний внесок у розробку концепції громадянського суспільства, філософське осмислення її місця в умовах еволюції західного індустріального суспільства в інформаційне в другій половині ХХ ст. зробили

зарубіжні вчені. Цьому присвячені праці Е. Арато (США), Ю. Габермаса (ФРН), Е. Геллнера (США), Л. Даймонда (США), Т. Карозерса (США), Дж. Кіна (Великобританія), Дж. Коген (США), Ж.-Ф. Ліотара (Франція), І. Шапіро (США). Вітчизняні дослідники приділяли увагу висвітленню проблем становлення громадянського суспільства в посткомуністичний період. Слід відзначити праці С. Бобровник, О. Богінча, Г. Вайнштейна, В. Варивдіна, З. Голенкової, В. Головченка, О. Задоянчука, Т. Ковальчука, А. Колодій, О. Кочеткова, І. Левіна, А. Одинцової, Н. Онищенко, С. Перегудова, В. Полохала, Б. Поляруша, Г. Світи, В. Сіренка, В. Скиби, Л. Старецької, В. Хороса. Теорія громадянського суспільства ґрунтується на ідеї автономності та індивідуальної свободи громадян, обмеженої спільними інтересами, партнерській ролі держави у житті суспільства. Відносини і взаємовплив громадянського суспільства і держави — цих двох підсистем єдиної суспільної системи — є визначальними у забезпеченні демократичного поступу країни. Громадянське суспільство створює передумови для децентралізації державної влади шляхом передачі значної частини її повноважень органам самоорганізації та самоврядування громадян. Воно розвивається в умовах правової держави і є базою для забезпечення правового статусу країни [4]. Рівновага між громадянським суспільством і державою є важливим фактором стабільного демократичного розвитку, а порушення її веде до гіпертрофії владних структур.

тур, відчуженості і політичного безсилля народу. Взагалі, поняття “рівновага” є філософською категорією, тому однозначну сутність його розкрити доволі важко, хоча воно і використовується у багатьох суспільних галузях знань. Але політичне розуміння поняття рівноваги між громадянським суспільством і державою є ланцюгом, який складається з послідовних частин, взаємопов’язаних між собою. Зокрема, Гегель доводив, що такі відносини є діалектичними, тобто розмежованими і об’єктивно поєднаними одночасно. Аналізуючи демократичний принцип розвитку, наведемо приклад так званих “терезів” рівноваги, на яких, з одного боку, вбачаємо громадянське суспільство, а з другого — державу. На нашу думку, для того щоб існував баланс у демократичному розвитку країни, яка прагне до світового визнання і насамперед визнання народом своєї країни, на “терезах” рівноваги має бути динамічна рівність двох найважливіших складових: самоврядних громадських організацій і спільнот та інститутів публічної влади. Українські реалії, на жаль, інші. У країні маємо державу, але не маємо розвиненого громадянського суспільства. Через це гальмується розвиток інших сфер життєдіяльності людини. Важливим елементом громадянськості суспільства є розуміння того, що ми робимо, відчуваємо і створюємо. Недарма, англійський філософ, політик Дж. Локк говорив, що результати на фініші залежать від самої людини.

Насамперед, теоретичним підґрунтям усіх новочасних концепцій громадянського суспільства були певні філософсько-історичні і соціально-філософські принципи. Такими передусім слід визнати концепцію природного права і похідну від неї доктрину суспільного договору. З цих філософських підвалин випливала загальноспільна трактація природи громадянського суспільства. Для цього часу стає типовою точка зору, що громадянське суспільство — це певний тип держави, який виникає внаслідок суспільного договору, для захисту природних прав і свобод особистості. Розбіжності в поглядах між мислителями починаються найчастіше на рівні оцінок тієї чи іншої конкретної держави.

Британська думка: Томас Гоббс, Джон Локк. Перший варіант репрезентується соціальною філософією Томаса Гоббса. “Воля держави, — пише Гоббс, — є воля тієї людини, якій доручена верховна влада”. Більше того, на його думку, той, хто має верховну владу, не пов’язаний відповідальністю ані перед законами, ані перед громадянами. І навпаки, громадяни відповідальні як перед законом,

так і перед сувереном. Вони не мають жодних прав стосовно монарха, за винятком тільки тих, яких він поступився добровільно. Гоббс майже повністю виключає будь-які можливості впливу громадян на владу. Він різко засуджує опір народу легітимній владі. Лише в єдиному випадку він визнає можливість непокорі владі: коли виникає небезпека самозбереженню людини. Тобто, тільки право на життя, на його думку, є абсолютним природним правом людини. Наступний крок щодо розвитку концепції громадянського суспільства зроблено Джоном Локком. Він вважав, що передумовою громадянського суспільства є стан, в якому “кожна окрема особистість, незважаючи на ранг, мала б рівновагу з іншими, найостаннішими людьми... Встановити такі умови, за яких ніхто не міг би за власною волею позбавитись сили закону”. І далі загальне резюме: “Для жодної людини, яка належить громадянському суспільству, не може бути зроблено винятком із законів цього суспільства”. У зв’язку з цим, Локк вважає передусім за необхідне: 1) приборкати “левіафана”, тобто повернути верховну владу до лона закону; 2) джерелом влади в державі зробити народ.

Французька думка: Жан-Жак Руссо. Одним з духовних репрезентантів плеяди неопіфітів доби Просвітництва був Ж.-Ж. Руссо. У духовну історію Європи він входить як один з авторів концепції “суспільного договору”, яка, в його тлумаченні, розглядається як каркас взаємовідносин суспільства і держави. “Суспільний договір, — зауважує Руссо, — це асоціація, що утворюється для захисту особистості, власності і громадянської свободи індивідів, кожний з яких підкоряє себе спільній волі. Після ухвалення “суспільного договору” виникає цілісний суспільний і моральний організм, назва якому — держава... Реставрація суспільної гармонії, втраченої внаслідок зруйнування суспільного стану, можлива лише завдяки реалізації принципу народного суверенітету, що мусить постати замість державного суверенітету”. У такий спосіб пропонується проект створення нового типу політичної організації, яка, на думку Руссо, приведе до скасування держави і уряду в традиційному плані. Ця мета може бути досягнена за рахунок нового одержавлення громадянського суспільства. Кожен громадянин у такій державі мусить стати чиновником, посадовою особою держави, що виконує певну функцію. Тобто мова йде про створення тоталітарної держави, де громадянське суспільство поглинається політичною силою держави.

Німецька думка: Георг Вільгельм Фрідріх Гегель. Вчення Руссо про загальну волю істотно вплину-

ло на політичну філософію Гегеля. Хоча, відразу зауважимо, що гегелівська концепція громадянського суспільства принципово відрізняється від руссоїстської. Саме Гегель піддав найбільш ґрунтовному філософському аналізу соціальний феномен, який отримав назву громадянського суспільства. “У своїй “філософії права”, — слушно зауважує В. І. Шинкарук, — він узагальнив цивілізаційні здобутки буржуазного суспільства, що утверджувались тоді в Європі, у понятті громадянського суспільства як основи правової держави”. Спочатку необхідно підкреслити два моменти. По-перше, від Гегеля починається стара традиція чіткого свідомого розмежування політичної держави і громадянського суспільства. Останнє для нього, це сфера суспільного життя, що знаходиться між сім’єю і державою, це сфера приватного, особистого життя індивідів, які разом з тим своєю діяльністю створюють суспільство. “Одним принципом громадянського суспільства є конкретна особа, котра є для себе як особлива мета... В громадянському суспільстві кожний для себе — мета, все решта для нього ніщо”. По-друге, Гегель перший в історії філософської думки, хто поставився до феномена громадянського суспільства історично. Для нього це необхідна фаза розвитку об’єктивного духу, а якщо ще точніше, то фаза розвитку звичаєвості. Тому всі оцінки громадянського суспільства про його розумність, нерозумність, доцільність, недоцільність, бажаність, небажаність тощо, в його трактації, мають сенс тільки в історичному аспекті [5].

Насамперед у теоретичному аспекті необхідно вдосконалювати наукове розуміння правової держави і громадянського суспільства (сьогодні фактично ці дві категорії, зазвичай, вживаються разом). Такі поняття, як “суспільство” і “держава”, пройшли тривалий період еволюції сутнісного тлумачення. Держава стає органом подолання соціальних протиріч, урахування і координації інтересів різних груп населення, проведення в життя таких рішень, які б позитивно сприймалися різними верствами суспільства, її мета — за допомогою соціальної політики, забезпечення рівності та умов політичної співучасті об’єднати народи, стабілізувати соціальну, правову та економічну системи, забезпечити їх прогресивну еволюцію. Для України це особливо актуально, тому що правлячий нині режим, за яким стоять інтереси фінансово-промислових олігархічних кланів, скомпрометував саму ідею ринкових перетворень. А саме довіра до уряду, до системи державно-правових інститутів є вирішальною передумовою еконо-

мічного, соціального та політичного зростання. Магістральним шляхом розвитку держави в сучасних умовах є її трансформація в демократично-соціальну правову державу.

За роки незалежності в Україні склалась мережа інститутів громадянського суспільства, розвивається політичний плюралізм, завдяки яким суспільне життя набуло певних рис громадянського суспільства, рис, які істотно відрізняють його від організації життя за комуністичного режиму. Розглядаючи сучасне громадянське суспільство, за своєю природою йому органічно ближче індивідуалізм (за теоретичними знаннями). Але маю суперечні думки з цього приводу. Однозначно, що при визначенні поняття “громадянського суспільства” маємо на увазі індивіда, кожного окремого громадянина, який певним чином має незалежний спосіб життя згідно з принципами рівності, свободи в межах ознак тих суспільно-політичних заданостей, у сприйнятті і несприйнятті яких громадянин бере участь на рівних правах і засадах з іншими громадянами. З цього розуміння можна виокремити і ознаки колективізму: рівність, ознаки суспільно-політичних властивостей [11]. Отже, на нашу думку, для розвитку громадянського суспільства потрібні елементи індивідуалізму та колективізму, що базуватимуться на демократичних цінностях, на цінностях, які сприятимуть розвитку людини як індивіда, і як члена суспільства. Формально існує правове поле, необхідне для захисту прав особи та для її добровільної участі у вирішенні громадських справ. З утвердженням інституту приватної власності були утворені приватні школи, вищі навчальні заклади, культурно-освітні установи, які також є проявом громадянського суспільства в демократичній державі. Розвивається благодійництво як форма громадської діяльності. З’явилося багато приватних ЗМІ. Поки що в країні існують значні проблеми з їх незалежністю та свободою слова, однак є і рух (у журналістському середовищі і поза ним), спрямований на виправлення ситуації.

Разом з тим, громадянське суспільство в Україні поки що не заявило про себе як центр сили, з яким би мусили рахуватися владні структури, не стало противагою владі. Вкрай потрібні радикальні зрушення в системі цінностей, у характері стосунків між державою і громадянином (суспільством), у судово-правовій системі. Покладання на “зв’язки” при захисті особистих інтересів і на “керівництво” при розв’язанні суспільних проблем, так само як і мовчазне сприйняття зловживань під час виборів і референдумів, свідчать

про те, що політична культура громадськості як визначальний фактор рівня суспільного розвитку в Україні залишається на недостатньому рівні. Заважають вкорінені у масовій свідомості стереотипи тоталітарного минулого, у тому числі й персоналістські орієнтації більшої частини людей; їх сподівання на те, що порятунок прийде від “сильного лідера” і як наслідок — вичікувальна позиція замість громадянської активності. Загалом, можна сказати, що структурні (інституційні) зміни поки що не перейшли на культурний рівень і не сформували особистість, здатну захищати власні і суспільні інтереси та бути опорою демократії. Потрібні зусилля як широкого загалу, так і національної еліти, спрямовані на зміцнення інститутів і формування культури громадянського суспільства.

На сучасному етапі політичного розвитку в Україні відчувається особливо гостра потреба саме в реальних, що мають практичну спрямованість, політичних знаннях людини, за допомогою яких вона могла б вплинути на політичну владу, взяти активну участь у політичному житті. На нашу думку, теорія громадянського суспільства, досвід його розвитку в інших країнах, безперечно, має велике значення для України, але адекватний аналіз саме українського суспільства приведе до розуміння і розв’язання конфліктів різного забарвлення на всіх ступенях розбудови громадянського суспільства. Україна визначила орієнтацію свого розвитку — побудова демократичної, соціально-правової держави. Та коли в цьому розумінні йдеться про вищий політичний, але абстрактний ідеал, то уявити собі будь-яку конкретну картину остаточної досконалості

неможливо. Може йтися лише про безкінечний процес еволюції.

Література

1. Варывдин В. А. Гражданское общество // Социально-политический журнал. — 1992. — № 8. — С. 27.
2. Воловик В. Політична культура і влада // Людина і влада. — 2000. — № 11–12. — С. 14.
3. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості. Дослідження категорії громадське суспільство. — Л.: Літопис, 2000. — 318 с.
4. Гаджиев К. С. Концепция гражданского общества: идейные истоки и основные вехи формирования // Вопр. философии. — 1991. — № 7. — С. 30.
5. Гегель Г. В. Ф. Основы философии права, або природне право і державознавство. — К.: Юніверс, 2000. — 329 с.
6. Громадянське суспільство в Україні: проблема становлення / В. Ф. Сіренко, С. Б. Боровін, О. І. Богініч, В. В. Головаченко та ін.; НАН України, Ін-т держави і права. — К.: Логос, 1997. — 124 с.
7. Кін Джон. Громадянське суспільство. Старі образи, нове бачення. — К.: КІС; АНОД, 2000. — 192 с.
8. Колодій А. На шляху до громадянського суспільства. Л.: Червона калина, 2002. — 276 с.
9. Поппер Карл. Відкрите суспільство та його вороги. Т. I. У полоні Платонових чарів / Пер. з англ. О. Коваленко. — К.: Основи, 1994. — 444 с.
10. Поппер Карл. Відкрите суспільство та його вороги. Т. II. Спалах пророцтва: Гегель, Маркс та послідовники / Пер. з англ. О. Буценко. — К.: Основи, 1994. — 494 с.
11. Розенблум Н. Громадянські суспільства: лібералізм і моральні впливи плюралізму // Незалежний культурологічний часопис. — 2001. — № 21 — С. 29.
12. Рябчук М. Дилеми українського Фауста: громадянське суспільство і “розбудова держави”. — К.: Критика, 2000. — 272 с.

Ставши на шлях демократичного розвитку, українське суспільство має подолати недовіру до влади і відчуження значної частини українського народу від громадського життя і політики; використати засоби громадянського суспільства для зменшення всевладдя державних чиновників і для того, щоб формально демократичні інститути влади почали керуватися принципами демократії на практиці.

Став на путь демократического развития, украинское общество должно преодолеть недоверие к власти и отчуждению значительной части украинского народа от общественной жизни и политики; использовать средства гражданского общества для уменьшения всевластия государственных чиновников и для того, чтобы формально демократические институты власти стали руководствоваться принципами демократии на практике.

Becoming on the way of democratic development, Ukrainian society must overcome a mistrust to power and alienation of considerable part of the Ukrainian people from public life and policy; to use facilities of civil society for diminishing of absolute power of public administrators and in order that legalistically the democratic institutes of power began to follow principles of democracy in practice.

Надійшла 14 квітня 2010 р.